Štev. 13. V Ljubljani, dne 17. julija 1923. III. leto.

List izhaja dvakrat na mesec.
Posamezna št. 75 p
Naročnina mesečno 1·50 D.
Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

VOJNI INVALID

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo in upravništvo v Št. Peterski vojašnici.

Glasilo izvršnega odbora udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.

Iz narodne skupščine.

Ne spominjamo se še dosedaj, da bi se v narodni skupščini kateri izmed poslancev zavzel za invalidsko vprašanje. Naše moledovanje in pritiski pa so zadnji čas vendar dovedli do tega, da se je v skupščinskem zasedanju koncem preteklega meseca spomnilo par poslancev tudi vojnih žrtev in njihovega skrajno slabega položaja ter so nekoliko javno očrtali današnje stanje vojnih žrtev.

Pri svojih govorih pa so stavili upite na ministra za socijalno politiko ter zahtevali odgovore. Prvi izmed poslancev, ki je pričel razpravljati v skupščini o našem vprašanju, je bil g. Stanojević, invalid, ki je vprašal ministra, zakaj se predelava naš zakonski načrt invalidskega udruženja?

Na to vprašanje mu je g. minister takoj odgovoril, da je bil načrt invalidskega zakona itak izdelan še med prejšnjo vlado in invalidskimi zastopniki. Naknadno pa je bilo treba sestaviti komisijo, da načrt pregleda in ga spopolni, nato pa zopet predloži invalidskemu udruženju na vpogled. Udruženje je bilo zaprošeno, da stavi svoje predloge, kar je tudi že storilo. (Mi smo stali vedno na stališču našega lanskega septemberskega načrta, izdelanega v Ljubljani. Opomba ured.) — Vlada ima danes mišljenje invalidskega udruženja o načrtu, katero hoče tudi izkoristiti pri razpravah v ministrskem komiteju in narodni skupščini.

Poslanec Stanojević je vzel odgovor na znanje s pripombo, da je bilo dosedaj z uredbami ugodeno le onim, katerim ni bilo potreba, a pravi invalidi niso dobili svojega.

Mi od naše strani moramo pripomniti, da minister gotovo ne ve, kaj se je odigravalo, ko smo se borili s prejšnjo vlado za naš načrt zakona.

Načrt je bil izdelan sporazumno z udruženjem, toda predelavati ga je pričela že poprejšnja vlada. Osnova na kateri se sedaj dela ni več naš sporazum.

Živahna kritika o našem vprašanju se je vnela v skupščini tudi tedaj, ko se je glasovalo za budgetske dvanajstine.

Tudi tedaj se je oglasil poslanec Stanojević, ki je ostro kritiziral delo ministrstva za socijalno politiko, katerega dolžnost je bila že zdavnaj sprejeti enoten in stalen invalidski zakon. Ljudje, ki so dali vse za državo, morajo danes prositi in beračiti po ulici, kar je sramota za vse državljane. Kar se naredi za vojne žrtve, se naredi samo provizorično ter imamo invalide, ki še danes nimajo rešitve v pokojninah. Med invalide pa se je uvrstilo tudi ljudi, ki niso in jim absolutno ne gre pravica. Država dolguje danes invalidom ne vem iz kakega vzroka polovico neizplačanih pokojnin. Za invalide ni denarja, kako pa se najde za age in bege, katerim se odkuplja zemlja, ki sploh ni bila nikdar njihova.

Oglasil se je v skupščini tudi slovenski poslanec g. Kremžar.

Protestiral je tudi, ker še danes nimamo stalnega invalidskega zakona niti se še ni predložil načrt skupščini.

Pač pa, je rekel, so se vnesle v budgetske dvanajstine odredbe na škodo invalidov, katere so celo protiustavne. Govoril je tudi o delu v naših organizacijah ter naglašal da nam gotove osebe teptajo še to zakonsko pravo. — Med tem je omenil afero z g. dr. Goršičem ter zahteval, da se isti kaznuje. Slišal o se vzkliki: »Žalosten šef«.) G. Kremžar je nadalje povedal kakšno prvenstvo imajo invalidi v državnih službah, ker se jih pri redukciji prve izbaci iz služb. Pripominjal je, da se je tak slučaj zgodil zadnjič v Ljubljani, kjer so bili invalidi brez krivde reducirani.

Protestiral je, da se hočejo jemati udruženju v Sloveniji gotove bonifikacije.

Kritiziral je tudi redukcijo in lečenje invalidov ter zahteval človekoljubje in pravico.

Zelo dolgo in stvarno je govoril tudi poslanec g. prof. Agatonović.

Odgojitev dece in mladeži je rekel, da ni samo državna skrb, ampak v prvi vrsti humanitarna dolžnost naroda, društva in domovine.

Pri najboljši volji se ni moglo storiti kaj koristnega in pravilno organizirati to delo o vzgojitvi dece in mladeži.

Prvi poskus, ki je nahitro započet ni pravilen, zato ni uspel. Uspel pa bi, ako država angažira humanitarno javnost. Od 90.000 dece nismo preskrbeli 8500 otrok. Od teh pa je 6500 dece po zavodih. Vsega skupaj imamo 2 privatni šoli. Pojmujem težkoče ministrstva, da bi moglo v tem pogledu kaj več storiti; ker v nobeni drugi kulturni državi ni, da bi država sama skrbela za osirotelo deco in za to vprašanje. Pri nas imamo za to samo državne zavode, privatnih inicijativ, ki bi to vzele nase pa nimamo. Od 90.000 otrok se jih nahaja samo okoli 2000 po privatnih zavodih. Videl sem v državi kakor naša, kjer so imeli milijon dece za preskrbeti, pa so naredili vse, da so privatne inicijative glavni faktor, ki odgajajo deco.

Ni samo to, da se vzame otrok in da se mu da hrane, treba ga je za njegovo življenje primerno vzgojiti. V naših domovih pa imamo veliko število otrok, a iz njih ta deca ne bo prišla moralno zadosti vzgojena. Obrazovane so razne zaščite dece v državi, a to je samo mlin, ki klepeče, moke pa ne bo dal od sebe. Nato pa je prišel na invalidsko vprašanje. — Eno najbolj bolnih vprašanj je rekel, je invalidsko vprašanje. Kasneje bo prilike veliko, da bomo govorili o njem, toda to se ne bo smelo gledati s tako slabega stališča, kakor se danes gleda iz krogov, ki ga ne poznajo. Invalidsko vprašanje bo treba urediti iz mnogo bolj socijalnega pogleda v življenje na stališču humanizma in dolžnosti države napram vojnim žrtvam. Danes to vprašanje še daleč ni urejeno. Poznam to vprašanje tudi v drugih državah, ki so ekonomsko in financijelno jačje in družabno srečnejše, pa to vprašanje še niso mogle popolnoma definitivno rešiti in ga spraviti z dnevnega reda, ker sega pregloboko v interese društva, ter ekonomsko in finančno stanje posameznika. Gospoda, ono kar je bilo pri nas treba narediti v tem vprašanju tudi še ni storjenega. Nekaj priznam, da je storjenega z ozirom na težkoče, na katere smo v naši državi v tem pogledu naleteli.

Pomislim naj samo na to, da imamo v državi sedem raznih pokrajinskih zakonodajatev. Težkoča je iz teh sedem različnih podlag napraviti enotno invalidsko zakonodajstvo. Druga težkoča je bila dognati, koliko imamo v državi invalidov, ker so proglaševali tudi razne neinvalide med invalide samo zato, da bi bili v ozadju in bili demobilizirani. Zlasti v deželah, ki niso bile poprej pod Srbijo, je zelo mnogo takih ljudi, ker so bili pod tujimi vladami ter jim je bilo žal iti nad svoje lastne brate, zato so iskali različnih sredstev in načinov, da so izšli od vojakov domov. Srbi, Hrvati, Slovenci in Čehi, vsi so delali na to, da jih osvobode in napravili so veliko invalidov. Ali gospoda, to niso pravi invalidi. To stanje je treba, da se sedaj popravi in njihovo število reducira. Mi danes v naši državi nimamo mnogo nad 100.000 invalidov, a od teh se jih lahko precej reducira.

G. minister pripravlja revizijo invalidov. Priznam gospoda, da je to pravilno, ker je mnogo takih med njimi, radi katerih pravi invalidi slabo žive. Pri tem pa je treba izvršiti, kar je pričela že prejšnja vlada pripravljati in ima sedanja nalogo izvršiti. To je donošenje novega invalidskega zakona, ki bi sedanja razna zakonodajstva v invalidskem vprašanju nekako v sredini njihovih raznih zahtev in potreb zadovoljno in v skladu z današnjimi razmerami rešil. Priznam, da ne bo zakona, ki bi rešil vse težkoče naenkrat, ker življenje invalidov med svetom je komplicirano z raznimi vprašanji in strujami in vsako leto večjimi potrebami.

To je prirodni zakon, ki dela skrbi večjim kulturnim državam, ki so že naredile veliko več v tem vprašanju kot mi. Gospoda, imeli smo zakonski projekt pred zakonodajnim odborom in skupščino, treba je bilo, da smo pokazali invalidom dobro voljo vršenja dolžnosti napram njim ter dolžnost države in očetnjave. Zakaj nismo delali? Radi političnih razprtij v naši državi. Izjavljam, da nikdar ne želim, da se invalidsko vprašanje nosi v politično borbo. To ni politično vprašanje, to je socijalno vprašanje vseh strank in vseh slojev naroda.

Sami invalidi so poslednje dni to dokazali, da ne žele svoje vprašanje vreči v kako stranko, ker ga smatrajo za socijalni problem. Zato obžalujem, da se to vprašanje ni že rešilo, ko je bilo čas. Danes po preteku leta, pa po pozicijah v proračunu sodim, da bomo čakali zopet eno leto.

Po vladini deklaraciji stavljen je invalidski zakon med tri četrtine zakonodajstva, ki jih je treba izvršiti. Danes g. minister zahteva kredit za revizijo tožb. Ako mi prav g. minister dementira to, izgleda mi, da nima namena prinesti zakona prej, predno ne revidira invalidskih tožb. Po zakonu se daje pri enaki kvalifikaciji invalidom prvenstvo v državni službi. Ista logika mora veljati pri redukcijah. Invalid se ne more reducirati. Ako bi v Belgiji ali Francoski reducirali invalida, bi nastopil narod proti dotičnem ministru, pri nas pa se to nečuječe preide, ker ne umemo in ne pojmujemo žrtev, ki so jih invalidi doprinesli.

Videč te nedostatke v kreditu pri najboljši volji ne moremo podati ministru možnost za te prilike, ko uvidim, da ni onega kar je najpotrebnejše, da zadovolji potrebe, zato ne morem glasovati za kredit. (Ploskanje in odobravanje.)

Kot zadnji zagovornik je zelo dobro govoril še poslanec g. Moskovljević.

Začel je: Ko govorim o ministrstvu za socijalno politiko nehote pomislim na invalide in njih vprašanje.

Ako se pomisli, da je od celokupne sume za izdatke ministrstva za socijalno politiko štiri petine za invalide, mora to čudno izgledati, kar bom s prstom pokazal.

Gotovo se dobro spominjate, kako je bil lani izvršen izreden kongres invalidov, ki je izbral odbor stotine. Dotični invalidi so hodili vsaki dan na skupščinske debate, da bi pritirali do svojega zakona.

Takratna vlada g. Pašića je dala častno besedo, da bo rešila invalidski zakon v takratnem zasedanju. Tudi drugo zasedanje ni rešilo zakona ker se je odšlo na volitve.

Pozabiti se ne sme, da so invalidi navedli ogromno vsoto, ki jo imajo po zakonu terjati od države.

Zato pa povsem čudno izgleda, da ministrstvo stvarno ne zahteva kreditov za pokritje izrednih izdatkov, ker jih je že lahko pokrilo iz prihrankov.

Gospoda, blizu 100.000 Din se dolguje invalidom, a država ne zahteva vsote, da povrne dolg invalidom. Zahteva se samo 352.964 Din v izrednih kreditih. Druga ministrstva so zahtevala ogromne kredite, na katerih upravičenost nismo bili uverjeni. Ako hoče ta vlada podaljšati delo, treba ji je doprinesti invalidski zakon. To je državna potreba, katero zahteva socijalno pravo. Istotako pa je treba izvršiti obetano revizijo invalidov. Ne samo v novih krajih iz patriotičnih vzrokov, tudi pri nas boste videli ljudi, ki so dobivali invalidska uverenja in pokojnino brez vsake potrebe. Tudi je dosti žen, ki žive neomožene; ne zahtevajo niti za deco pokojnin, samo jo zahtevajo zase, in ljubimkujejo z onimi, ki so jim pokojnino pridobili.

S tem se vstvarja nemorala in ko narod po vaseh to vidi, se protivi dajanju pomoči. —

Vidi tudi materijelno dobro stoječe ljudi, ki dobivajo pomoč, nasprotno pa slabo stoječe, ki nič ne prejemajo. Zato je potrebna revizija, da oni, ki so potrebni, dobijo človečansko pomoč.

Tako so poslanci završili svoje govore. Vsekako je to za nas razveseljiv pojav, da se je pričelo o našem vprašanju javno razpravljati v skupščini, kar bo tudi gotovo vzbudilo malo več zanimanja in pozornosti med voditelji in ljudstvom. S tem se bo gotovo pospešilo naše danes tako na mizerni točki stoječe vprašanje, da se bo približalo rešitvi.

Minister za socijalno politiko dr. Perić je na predstoječe besede poslancev odgovoril približno sledeče:

Gospoda! Ne bom branil izredni kredit katerega mi ni nihče oporekal. Ali gospodje poslanci so našli priliko, da so razložili legitimni pregled na celo vprašanje socijalne politike. Izjaviti moram, da sem hvaležen gospodu Agatonoviću, ki je danes objektivno razložil celo socijalno politiko, ki pretresa našo državo in se z njegovimi besedami popolnoma strinjam. Kar se tiče invalidskih kreditov bi pa moral izjaviti, da sem poleg budgetskih kreditov dobil tudi specijelen kredit 10 mil. Din za izplačilo dolžnih pokojnin. Našel sem pot, da za kratko dobo zmanjšam invalidske dolžne podpore poleg onih rednih, ki niso zadostne, ali istočasno delujoč na reviziji invalidov smatram potrebno delati na reviziji podpor. Ravno s tem grem v prilog dolžnih svot. V kolikor bomo zmanjšali število invalidov, kar mislim, da bo v dosti veliki meri, toliko več možnosti bo izplačati dolžne pokojnine in da pomanjšamo tudi budget za nekoliko desetin milijonov v vsakem letu.

Kar se tiče tega, da sem odpravil okrožne zaščite dece pripomnim, da pride to vprašanje še naknadno na dnevni red. Hočem samo izjaviti, da najkategoričneje dementujem, da bi kakega invalida reduciral ali odpustil iz službe v mojem resoru, ali koga drugega v rangu ali kvalifikaciji zadržal.

Nato je govoril g. minister o slučajih sedanje redukcije, pri kateri je bilo odpuščenih veliko število načelnikov, inšpektorjev in tajnikov ter so bila njihova mesta zbrisana v budgetu.

Končno pa je izjavil, da ako bo redukcija pogodila kakega invalida, da mu bo žal in bo vporabil vse sile, da najde dotičnemu, ako bo dober in zaslužen, odgovarjajoče mesto drugod.

Tako je povedal g. minister o kreditih, revizijah invalidov, redukcijah in bodočem reševanju invalidskega vprašanja. Povedal pa ni, kaj je z našim načrtom zakona, ki je naša vsestransko tako vroča želja, gospodom pa menda trn v peti.

Nas jako malo zanimajo redukcije in preganjanja, ampak zboljšanje položaja vojnih žrtev, katerega more prinesti nov socijalen invalidski zakon.

Kdaj pa nas bodo vendar s tem odrešili?

Za svobodo in pravico.

Minulo je štiri leta po koncu svetovne vojne, odkar se je zrušila stara birokratična Avstrija. Na njenih razvalinah so se vzpostavile nove državice svobodnih malih narodov, med njimi tudi naša težko pričakovana domovina SHS. Prvi december leta 1918. je bil veliki dan, dan narodnega vstajenja in odrešenja iz tisočletne sužnosti. Nad belo Ljubljano, prestolico Slovenije so plapolale narodne trobojnice, vršila se je velika manifestacija. Vojni invalidi smo z veseljem pozdravili svobodno domovino, pozdravili jo tembolj, ker smo se zavedali, da smo mi tisti, ki smo dali svoje najdražje domovini na altar. Trla nas je le skrb za našo prihodnjost. Ko se je sestala narodna vlada za Slovenijo, obiskal je takratni pokrajinski namestnik gospod Pogačnik tudi nas vojne žrtve. Govoril nam je v vznešenih besedah, tolažil in zagotavljal pomoč. Še se spominjamo njegovih besed, ko je rekel: »Danes smo svobodni iz tisočletne sužnosti, veselimo se, da smo doživeli ta trenutek, ali otožni smo, ko vidimo ogromne žrtve. Veliko družin je zgubilo svoje očete; padli so na bojnih poljanah, Vi pa, ki ste brez rok in nog, težko vam je to, toda dali ste jih za naše pravo. Brez žrtev ni svobode in bi ne bilo Jugoslavije. Zagotavljam vam, da vam bode v vašem življenju javnost vedno na strani, in lahko pričakujete od vlade in države polno pomoč. Nezaslišano grdo bi bilo, da vas pustimo sedaj v tem težkem stanju.« Lepe so bile besede in obljube in potrebni smo bili tolažbe. Toda časi se izpreminjajo. Na vlado in v narodno skupščino so prišli ljudje brez čuta in srca, ki vodijo samo strankarsko politiko ter imajo pred očmi le svoje lastne interese, blagostanje naroda in čast države jim je deveta briga. Invalidsko vprašanje se odloča, vse prošnje in intervencije so brezuspešne. Sestavil se je stotinski odbor v Beogradu, katerega naloga je bila, da s svojo prisotnostjo izsili invalidski zakon. Ali tedaj se je razpustila narodna skupščina. Ko je odbor protestiral in dvigal odrevenele ude, prišla je policija ter ga je razgnala. Tako se rešuje pri nas invalidsko vprašanje, to je vprašanje onih, ki so se žrtvovali in umirali za idejo in svobodo. — Gospodom, ki so po naših hrbtih prišli do svoje moči, se ne mudi, oni najbrž menijo, da se invalidsko vprašanje reši takrat, kadar zagrebejo zadnjega v prezgodnji grob. Faktično, da to ne bo dolgo, če pogledamo globlje v razmere, v kojih živimo. V nas ne vidijo več koristi njihovim interesom. — Tako se godi nam. Vojna je rodila štiri žalostne posledice: uboštvo, ponižanje, bogastvo in pohlep, ter pokvarila ljudstvu čast in moralo, da nima več smisla in se ne drži velikih zapovedi »ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.« Med vojno in po vojni se širi bogastvo gotovih ljudi, banke rastejo kakor gobe po dežju — po mestih in deželi pa koraka množica onemoglih vojnih pohabljencev, vdov in sirot, ki prosijo pomoč. Imamo začasni zakon o pomoči vojnim invalidom, toda ta zakon ne nudi zadostne pomoči v sedanjem času. Po tem zakonu prejema invalid do 50 odstotkov 30 kron pokojnine brez dodatkov, od 50 odstotkov do 70 odstotkov delanezmožnosti 60 kron pokojnine, od 70 do 100 odstotkov prejema 90 kron pokojnine. Dodatek 220 kron je pa vsa pomoč najtežjim invalidom. Če prosi danes invalid s 30 do 50 odstotki delanezmožnosti v kakem podjetju za delo, se ga enostavno odslovi: Vi ste invalid. Za težje invalide sploh govora ni, ker itak ne morejo nič delati. Člen 4. tega zakona določa sestavo komisije, katere naloga in dolžnost je, da pregleda invalida, ki prihaja pred to komisijo in konštatira za kak poklic bi bil zmožen. Pred vsem bi se moralo tu vpoštevati razne težkoče pri posameznih obrtih in željo dotičnega invalida, toda komisija gre večkrat preko teh dveh tako važnih točk. Posledica je, da se enemu ali drugemu poslabša njegovo zdravje, da ne more izvrševati nobenega poklica. Druga napaka je, prekratka učna doba, ki je določena na 18 mesecev in se da podaljšati le za dva meseca. Ali je možnost naučiti se invalidu-vajencu v tem kratkem roku kaj poštenega? Mislim, da je jasno vsakomur, da ne, posebno mojstri vedo to najbolje, ker se branijo sprejeti invalide v delo in to iz navedenih razlogov. Slučaj je, da se želi kdo osamosvojiti in izvrševati samostojno obrt. Kot tak potrebuje kredita za nabavo orodja itd. Ali vse prošnje za izposlovanje zadostnega kredita leže in leže. Tukaj je zakon, in zakon predvideva 2000 Din posojila. V sedanjih razmerah ta vsota še daleč ne zadošča za nabavo najpotrebnejšega orodja. Da si v tem položaju invalid-obrtnik ne more pomagati, je umevno. Zato mora krpati in delati najslabša dela kot zadnji delavec pri kakem mojstru, seveda tudi z najnižjo plačo, tako da si borno prisluži svoj vsakdanji kruh. So tudi invalidi, ki so napravili kmetijski in gozdarski tečaj z dobrimi uspehi. Vložili so prošnje na državna in zasebna posestva, preteklo pa je dve leti in še danes čakajo sprejema. Za nje ni mesta, čeprav so se vsposobili. Delati morajo klub težkim telesnim poškodbam to, za kar so nesposobni.

Še slabše je za one invalide, ki si vsled težkih telesnih poškodb ne morejo dobiti novega poklica. Ti čakajo že po več let na podelitev primernih služb in trafik. No, glede trafik se je sedaj pričelo malo gibati. — Za higijenično stanje invalidov se ne zboljša ničesar, nasprotno razpuščajo se še bolnice, ki so obstojale do sedaj, kakor Rogaška Slatina. Vse bolnike iz dežele in zdravilišča Golnika, ki so tuberkulozni, se pošilja v invalidski dom v Celje, dasiravno tam ni zdravilišče in ne spadajo tja. Z eno besedo, izročeni smo na milost in nemilost v svojo usodo.

PODLISTEK.

Iv. Vuk:

Moja pot na kongres invalidov.

Eno uro pred odhodom, pa nam je rekel natakar z glasom, kakor da nam pripoveduje največjo modrost:

»Morske rake imamo.«

»Rake,« smo sme spogledali drug drugega. »So dragi?«

»Deset dinarjev porcija,« je odgovoril. »Mladi so in na olju praženi.«

Da se natanko prepričam, sem vprašal:

»So veliki?«

»Veliki in majhni. A vsi mladi,« je povdaril.

Nekdo izmed tovarišev je vzpodbujal:

»O morski raki so dobri. Samo meso jih je.«

»To so takšni, kaj ne,« sem pokazal na dlani.

Menil sem takozvane morske pajke. Tem tudi nekateri govore, da so raki.

»Da, da,« je pritrjeval natakar.

»A, če so takšni, pa mi prinesite porcijo,« sem se odločil.

Da bi rajše tega ne storil. Zakaj, natakar ni povedal resnice in njih uživanje je povzročilo, da sem jih celo pozabil plačati. Prinesel je namreč na krožniku rake, prave morske rake, to je res, mlade, brez ščipalnic, na olju pražene, ter jih postavil pred me. Priložil je vilice in nož.

Pogledal sem ga, kakor bi hotel reči:

»Kako se to je?«

Ali mesto mene je vprašal že drugi.

Natakar se je smehljal, in kakor sem se prepričal pozneje, tudi iz radovednosti, in rekel:

»Vse... Kakor riba.«

»No, hudirja,« sem rekel in ogledoval nož in vilice ter rake. »Ne bom si jih rezal menda, kakor govedino, nego jih bom jedel, kakor se jedo rečni raki. Saj so podobni. A rečne rake vem, kako se jedo.«

Med tem so od ostalih miz gledali zvedavo, kaj in kako se bodo jedli raki. Saj nikdo ni vedel tega.

Odrinil sem vilice in nož, vzel v roko raka in jel luščiti z repa skorjo. Razdvojil sem rep, odstranil črno nit — črevo — kakor sem razlagal tovarišem in založil meso v usta. Jedel sem še z blaženim obrazom, da bi omamil tudi druge.

»Ali se tisto, v prsih, ne je,« je vprašal tovariš.

»Tudi, kdor želi. A jaz ljubim samo rep.«

»Ali mislim, da se vendar je to-le vse skupaj,« je pripomnil drugi. Zakaj pa je tako lepo praženo v olju in povaljano v drobtinah?«

Priznam, da je to dejstvo tudi mene motilo.

»Kaj vraga je ta skorja pražena v olju, če pa se ne je,« sem mislil. »Morda se pa vendar le je?!«

Da preženem dvom, sem vzel skorjo v usta, da bi zvečil. Majhen košček je zahrustal in se mi je zdel okusen. Ali drugi je bil, kakor bi grizel tisto oblovino, ki visi nad vhodom v gostilne v Ljubljani in pravi, da se tam toči pivo.

»Ne,« sem rekel. »Skorja ali kosti se ne jedo. Saj se tudi pri teletini ne, ki so tudi kuhane ali pečene.«

»Ne znamo pač jesti,« je vzdihnil nekdo. Jaz sem pa, ko je prišel natakar, hotel stvar kratko rešiti. In sem vprašal:

»Tam, odkod smo mi, ni morja in tudi ne morskih rakov. Poznamo pač ščuke in rečne rake in vemo, kako jih jemo. Ali morske rake, kako, pa ne vemo. Prosim razložite nam.«

Ali glej, zgodilo se je čudo. Natakar sam ni vedel:

»Nekteri,« pravi, »jedo vse, kakor ribo. Vaš kolega je naročil v gostilni (mi smo sedeli na obrežju) in jih je kar pojedel s kostmi in nogami vred.«

»A, to ni merodajno,« smo rekli. »On je od tam, kakor mi, in tudi ne zna. V resnici, kako se jedo, v resnici?«

»Kakor kdo hoče. Vprašal sem gostilničarja, pa je odgovoril, »kakor kdo hoče in ljubi.«

S tem, seve, smo spoznali, da niti gostilničar ne ve, kako se jedo morski raki in jaz sem imel glavno besedo, ker sem jih jedel vsaj najbolj »estetično« in dostojno. Občudovali smo pa tudi tovariša, ki je pojedel vse, z brkami vred, kakor junak Ilja Muromec, vole.

»Kako so ti dišali raki,« smo ga vprašali, ko je prisedel k nam.

»Nič. Dobri so bili.«

»Ali niso bili žiljavi?«

»Dobre zobe imam,« je rekel in bogme ni lagal. »Tuintam sem moral nekoliko bolje stisniti s čeljusti, da sem pregrizel kost, a je šlo.«

Tako se ne bo reševalo invalidsko vprašanje. Ni je skoro hiše v državi, v kateri ne bi bilo invalidov, vojnih vdov ali sirot. To nam je jamstvo, da stoji ves narod za nami. Žrtvovali smo se za pravice naroda. Zato bomo tudi od naroda dobili svoje življenjsko pravo.

F. O. — I. G.

Gibanje vojnih žrtev v Avstriji

Pred kratkim je sklicala takozvana Centralna zveza deželnih organizacij voj. invalidov in po vojni ostalih v Avstriji, katera ima svoj sedež na Dunaju, Lerchenfelderstrasse št. 1, svojo III. skupščino odposlancev. Skupščina se je vršila v Gradcu v dvorani občinske hiše. V gori navedeni zvezi niso včlanjene samo avstrijske deželne zveze vojnih žrtev, ampak tudi iz južne Nemčije in Bavarske. Vsega skupaj šteje centralna zveza 10 inkorporiranih deželnih zvez.

Na skupščino je prišlo 67 delegatov, ki so imeti pooblastila za 199 glasov in so zastopali 180.270 vojnih žrtev. Skupščini so prisostovali tudi zastopniki posameznih političnih strank ter zastopnik ministrstva za socijalno skrb, narodnega zdravja in deželne vlade za Nemško Štajersko. Tudi poprejšnji državni kancler dr. Renner je prišel pozdraviti skupščino.

Nahajali so se pri skupščini razni gostje iz Nemčije in Češkoslovaške, ki so jih delegirale bratske organizacije.

Poslanih je bilo veliko pozdravnih pisem in depeš od bratskih sorodnih organizacij in različnih oblasti.

Pripomnimo, da je tudi ljubljanski izvršni odbor odposlal tozadevno pozdravno pismo na centralno zvezo na Dunaj. Na skupščini v Gradcu so razpravljali delegati avstrijsko-nemških vojnih žrtev o organizaciji zveze, o pravu vojnih žrtev, posebno pa o fondu za vojne poškodovance.

Volila se je nova uprava ter je bil za centralnega predsednika ponovno izvoljen tov. Hanns Schnürmacher, za tajnika pa tov. Rupert Kainradl, oba iz Dunaja.

Iz tega vidimo, da se povsod gibljejo vojne žrtve v močnih organizacijah v svrho boja za obstanek.

Invalidski izreki.

1. Ugledna je država, katera slovi po svojem bogastvu je še uglednejša, ako slovi tudi po zadovoljstvu svojih prebivalcev.

2. Častno je za narod, kateri slavi padle junake, še častneje je pa, da skrbi tudi za one, ki so še živi.

3. Biti tih in neznaten je lepo, ali pri izvrševanju stanovskih interesov in dolžnosti ne škodi, če se to opusti.

4. Lažje je boriti se z jezikom v ustih v zaledju, kot z orožjem proti sovražniku v vojski.

5. Patriotizem je v srcu, nekateri pa ga imajo v žepu in v šampanjskih steklenicah. Isti se pospešuje s pravicami in zakoni.

6. Akoprav pes reši svojega gospodarja gotove smrti, mu nehvaležni gospodar pomoli v zahvalo golo kost.

7. Kapitalist in volk se razlikujeta v tem, da prvi daje vse na kup, drugi pa raztrga in raztrosi. Življenje tretjega se pa ne smili nobenemu.

8. Z lepim dobrim konjem se lahko vozi po dnevi in ponoči enako.

9. Godci so vseeno zadovoljni ako igrajo žalostinko pri mrtvaškem sprevodu ali pa poskočnice na veselici. Za oboje jih zadovolji — zaslužek.

10. Nihče se še ni ohladil v svoji lastni senci.

Avguštin Fabjančič.

*

Naše gibanje.

Podružnica v Kranju ima začasno uradne ure vsaki pondeljek od 8—12 ure, na kar se opozarja članstvo. Pisarna je v trafiki pri »Matičku«. — Tjekaj naj pride članstvo samo med uradnimi urami. V res nujnih slučajih pa se lahko obračajo tudi v hišo št. 54 v Kranju, kjer stanuje tajnica. Podružnica ima dovolj znakov na razpolago, zato pozivlja članstvo, da pride po nje. Znak mora imeti vsak član in članica.

Pisarna izvršnega odbora v Ljubljani obljublja, da ne bo vpoštevala nobenih prošenj več, ako ne bodo poslane potom pristojnih podružnic. Take prošnje se bodo vračale pošiljateljem.

Zahvala prirediteljem. Podružnica vojnih invalidov v Celju se zahvaljuje vsem onim, ki so s svojim neumornim delom pripomogli, da je invalidska veselica, prirejena dne 10. VI. t. l. tako lepo uspela. Med temi se še posebno zahvaljuje g. Jagodicu, trgovcu v Celju, ki je dal potrebno blago za kavarno po zelo nizki ceni in ge. Frajle za darovano pecivo. Dovoljuje pa si opozarjati cenj. društva, da prihodnjič z ozirom na dobrobit vojnih žrtev, ne prirejajo v istem času svojih veselic.

Zastopstvo v središnjem odboru. Iz Beograda smo dobili poziv, da naj se izjavimo, ako mislimo delegirati eno osebo, da bi bila naš stalni odbornik v središnjem odboru, po sklepu zadnjega kongresa v Splitu. — Zato pozivljamo vse podružnice in posamezne invalide, da se takoj izjavijo, ali bi mogoče kdo iz dežele mogel prevzeti to mesto. Opozarjamo, da je dotični ob enem uradnik središnjega odbora in mora biti stalno tam. Biti pa mora popolnoma vešč poslov, posebno dobro podkovan v konceptu in v cirilici ter mora tudi natančno pojmovati naše vprašanje. Eventuelni reflektanti naj se čimpreje oglasijo ustmeno ali pismeno pri izvršnem odboru v Ljubljani.

Prošnja vojne vdove. Neka vojna vdova, katere naslov se poizve v pisarni izvršnega odbora v Ljubljani išče gostilno na račun ali kako podobno obrt. Nahaja se v jako bednem stanju in prosi tudi, ako bi se jo kdo usmilil, da bi ji posodil 5000 Din proti primernim obrestim za dobo enega leta.

Popis članstva Ker sta popis in statistika nujna, se opozarjajo podružnice, naj se lotijo z vso vnemo popisovanja. Članstvo pa naj gleda, da se čim prej zglasi pri svojih podružnicah in izpolni popisnice.

Ljubljanska podružnica nujno opozarja svoje članstvo, da se vsi oni, ki še niso izpolnili popisnic, zglase takoj v podružnični pisarni v Šentpeterski vojašnici med uradnimi urami. Kdor ne bo prišel trpi lahko posledice.

*

Razgled po svetu in domovini.

Odprli smo v »Vojnem Invalidu« novo rubriko. V nji bomo priobčevali vse važnejše in zanimivejše dogodljaje, tako da bodo naši naročniki informirani na kratko o vsem, kar se dogaja po svetu, pa tudi, kar se dogaja v Jugoslaviji. To bo res nekak »razgled« dogodkov. Upamo, da smo s tem ustregli našim naročnikom, ki s tem uvidijo tudi naše napredovanje in izpopolnitev. Hočemo namreč naš in Vaš list privesti do tiste popolnosti, kakor so vsi današnji dobro urejevani tedniki. Samo v naših močeh pa bo to zelo težko, ako Vi, naročniki in člani »Udruženja« ne zastavite svojih moči in razširite list. Čim več naročnikov, tem več bo sredstev in izpolnitev 14 dnevnika v tednik bo izvršena. S tednikom pa bo uredništvo tudi olajšano urejevanje in dana tehnična možnost, povzdigniti list vsestransko.

Zatorej, tovariši invalidi, vdove in sirote. Vsi naročite list »Vojni Invalid« in še drugih pridobite! Na delo! Na delo!

*

Pokrajinska skupščina Udruženja Jugoslovanskega učiteljstva je v nedeljo 8. t. m. zborovala v Ptuju. Sprejeta je bila resolucija, ki odklanja vsak strankarski vpliv v prosveti in šolstvu.

Ruska nota Jugoslaviji. Zunanji komisar Čičerin je poslal naši vladi noto, v kateri opozarja našo vlado na dragocenosti, ki so bile odnešene iz petrogradske zastavne banke, s katerimi pa sedaj razpolaga Wrangel in jih razprodaja. Ruska vlada zahteva, da se ta razprodaja prepove in ustavi.

Francosko posojilo Jugoslaviji. Vlada je sprejela od francoske vlade uradno poročilo, da Francija posodi Jugoslaviji 300 milijonov frankov. Odpade li kaj od tega denarja za invalide, vdove in sirote?

Miši izgrizle dete. Splitski časopisi poročajo, da je neka žena pustila svoje malo dete doma v zibelki ,sama pa je šla v mesto po opravkih. Kmalu po njenem odhodu so slišali sosedje strašen vik otrokov. Ko so prihiteli v sobo ,je skakalo po detetu vse polno miši, ki so mu izgrizle roke in obraz, da je bilo popolnoma krvavo.

V Ljubljani se vrši 25.—28. avgusta t. l. V. katoliški shod. Nastopili bodo tudi telovadci.

Novi tržaški škof. Papež je imenoval monsignora Luigija Fogarja iz Gorice za tržaškega škofa.

Za mariborskega škofa je imenovan bivši tržaški škof Karlin.

Naši vojni dolgovi v Angliji. Po računu angleške vlade znašajo naši dolgovi v Angliji enajst milijonov funtov šterlingov.

Nove davčne doklade. Z zakonom o proračunskih dvanajstinah za mesece julij, avgust in september 1923 je bila uvedena za leto 1923 začasna izredna doklada, ki se bo pobirala od skupne vsote neposrednih davkov z vsemi državnimi dokladami vred. Ta izredna doklada znaša: pri zemljiškem davku 500%, pri vseh ostalih dvakih 30%. Ne bo se odmerjala od invalidskega davka, od poslovnega prometnega davka in od davka, ki ga plačujejo državni in samoupravni (občinski) uslužbenci od svojih plač. Tudi sanitetna doklada in šolska doklada se ne bodeta šteli v osnovno podlago za odmeritev te izredne doklade.

Italija zahteva aneksijo Reke. V parlamentarnih krogih se govori, da Italijani energično zahtevajo aneksijo Reke, za kar bi prepustili nam del Kastavščine, ki je pripadal h corpus separatum, vprašanje reškega pristanišča pa naj bi se rešilo pozneje.

*

Bolgarska zemljoradnička stranka je v inozemstvu osnovala svoj odbor pod predsedstvom Daskalova, ki je sedaj v Pragi. Ta odbor bo vodil boj proti novi vladi.

Italijani hočejo zgraditi predilsko železnico, ki bo Češko, Nižje-Avstrijsko, Štajersko in Koroško vezala s Trstom. To pa je seve, naperjeno proti Jugoslaviji, da bi bili tako nevezani na progo južne železnice na Jugoslovanskem ozemlju.

Anglija izplačala vojne dolgove. Zadnji obrok je izplačala te dni Ameriki. Znašal je 4600 milijonov dolarjev.

Poruhrsko vprašanje pride pred »Društvo Narodov«. Predlagala je to angleška vlada, ki hoče napraviti konec francoski okupaciji Poruhrja.

V Galiciji je izbruhnila železničarska stavka, ki je že v vseh delavnicah splošna. Promet se še vzdržuje, ker se prometno osobje ni pridružilo stavkujočim.

Požari v ameriških gozdovih. Zadnje leto je zgorelo v Zedinjenih državah 373 tisoč hektarov gozda. Požar je izbruhnil 6375 krat ter trajal na nekaterih mestih po več tednov. Vzroki teh požarov je navadno silna vročina.

Smrtne obsodbe v Turčiji. Vojaško sodišče je obsodilo na smrt 17 oseb, ki so bile obtožene, da so pomagale Grkom pri zasledovanju Turkov v Bejkosu.

Odpravljeni davki v Italiji. Vlada je parlamentu predložila zakon, s katerim se odpravlja davek na darila in dedščine med najbližjimi sorodniki.

Pred podpisom mirovne pogodbe s Turčijo. Parlament je pooblastil Izmet-pašo, da podpiše mirovno pogodbo v Lausanni.

Nemiri v Nemčiji. V Novavesi pri Postdamu so izbruhnili veliki draginjski nemiri.

Napad na egiptovskega princa Ali Kamel Famibega se je izvršil v Londonu. Prepeljali so ga v bolnico, kjer je umrl. Princesa Ali Kamel Palmi, je bila aretirana, ker jo dolže, da ga je ona umorila.

V Španiji divjajo silni viharji, ki povzročajo ogromno škodo. Posebno je prizadeta Katalonija.

Pri tretji mizi je sedel gospod in dama.

Tudi on je naročil rake.

Sedaj smo tudi mi stegovali vratove, da vidimo, če je on večji mojster od nas. Jaz sem celo še stopil za deblo kostanja, da bi bolj natančno videl.

Gospod je vzel nož v desnico, vilice v levico, kakor delajo to ljudje pri govedini in jel luščiti skorjo — kost od repa, kakor sem to delal jaz prej z rokami.

»Aha,« sem djal. «Torej sem le jaz pravilno jedel morske rake. Res, da bolj kanibalski, z rokami, in ne civilizirano, a natančno tako... stoj... ne natančno. Jaz sem rep razdvojil in odstranil črno nit — črevo, on pa je položil lepo oguljen rep na krožnik svoje dame, ki ga je, zopet z vilicami vzela in pojedla. S črevesom vred, tistim črnim, tankim.

Ne. Črevesa, ki ni očiščeno, ne jem,« sem pomislil in videl sem, da so tovariši mislili isto.

»Bolje je jesti rake na kanibalski način, a brez črevesa, nego »na civilizirani način s črevesom«.

Ta »zabava« je odrinila čas tako naglo, da je ladja »Kosovo« zatrobila, češ, hitro, če greste. In to je bil vzrok, kakor sem že omenil, da sem zgrabil svoje stvari in hitel na parobrod. Že daleč od luke, mi je prišlo na misel, da sem pozabil plačati račje repove — kosti in ogrodje sem itak vrnil krčmarju — za kar me je vso vožnjo pekla vest in me dražili tovariši.

(Dalje prihodnjič.)

Uradni del.

Reflektanti na trafike. V naši predidoči posebni izdaji prinašamo popolno objavo vseh trafik, ki jih je komisija za pregled malih trafik našla kot nezaščitene in se morajo prenesti v roke vojnih žrtev. — Opozarjamo vse one, ki se zanimajo za posamezne trafike, da se natančno drže predpisov za prošnje in določenega roka. Eventuelna potrebna pojasnila se dobe vedno pri izvršnem odboru in podružničnih odborih.

Nova trafika. Pod Rožnikom na Večni poti občina Vič pri Ljubljani se misli ustanoviti nova trafika. Naša ljubljanska podružnica se ima tekom par dni izjaviti, ako ima kakega reflektanta. Trafika ne bo nosila toliko, da bi se mogel kdo samo iz nje preživljati. Eventuelni reflektantje naj se takoj javijo pri podružnici v Šentpeterski vojašnici.

Vojna sirota.

(Skromna slika iz slik.)

Vse jutro je padal hladen dež. Že pred dvema, tremi dnevi se je občutno shladilo. Saj so neki časopisi celo javili, da je po visokih gorah zapadel sneg. Hiteč v šolo, gledam, kako spešijo dijaki v gimnazijo, da ne zamude. Med njimi so bosonogi in z raztrgano obleko.

Pouk se prične. Bliža se konec šolskega leta. Zato so izpraševanja. Kličem posameznike in sprašujem. Pride vrsta na Jordana P.

Vprašam:

»Jordan, ali si se učil?« Slabo si zapisan!

Jordan v neoprani srajci, raztrganem suknjiču, nepočesan, s precej dolgimi lasmi na okrogli glavi je povesil glavo in molči.

Zopet ga vprašam:

»Zakaj molčiš, Jordan? Ali si se učil? — Povej! Saj znaš, da moram še danes izprašati tudi druge!«

Ali Jordan je povesil glavo in molči. Jelo me je jeziti, da mi ne odgovarja na vprašanje. Pozovem ga k sebi na kateder. Šel je. Bosonog, hlače raztrgane in zakrpane, vidi se, da spodnjih hlač nima. Pride in obstoji pred katedrom. Pozovem ga naj stopi bližje. On stopi, in opazim, da šepa na nogo.

Vprašam ga:

»Povej mi, Jordan, zakaj se nisi naučil naloge?«

Ali Jordan molči.

»Stopi bližje«, rečem.

On je tik pred mano.

»Tako, sedaj pa povej samo meni. Tvoji sošolci te ne bodo slišali.«

Moje besede, mehkejše nego po navadi, so ga oživile. Vzdigne glavo, me pogleda naravnost v oči, nato sošolce jih zopet povesi in reče tiho:

»Nisem mogel, gospod!«

»A zakaj ne?«

»Mama je bolna...«

»A kje je?«

»V bolnišnici, gospod.«

»Če je v bolnišnici, se nisi mogel doma učiti. Kdo je še doma?«

»Brata imam še in sestrico«.

»Kaj ta motita pri učenju?«

»Moral sem na trg, da kupim, kar je potrebno za kosilo. Nato sem jima moral pripraviti jesti, urediti sobo, in mama mi je rekla, da moram popraviti tudi postelj. In ko sem vse to naredil, nisem uspel, da naučim nalogo«.

»A kje imaš očeta?«

»Mrtev je.«

»Kedaj je umrl?«

»Leta 1914.«

Ko je šel v klop, sem dobro videl, kako šepa.

»Zakaj šepaš, Jordan?«

On odgovori glasno:

»Otrpnile so mi kite pod kolenom, pa ne morem zravnati noge.«

»Kako se je to zgodilo?«

»Ko smo bežali iz Beograda — bilo je ko je Nemec prvikrat zavzel mesto — je bila zima. Mama me je na begu zgubila, a dokler me ni našla, sem ozebel in sedaj nosim posledice. — Druga se je zravnala, a ta se ne da.«

Rekel sem mu, naj sede.

Oče je padel v boju, mati je v bolnici, a otroci branilca domovine propadajo prepuščeni sebi in Bogu.

Gledaje ga tako ogorelega, shujšanega, raztrganega in bosonogega, so mi prišli pred oči mnogi državni avtomobili, ki so drveli v smeri proti Topčideru in vozili žene in sorodnike, ženske in prijateljice raznih velikašev in oblastnikov. Nek časopis je pisal, da je država trošila čez 70 milijonov dinarjev za bencin za te državne avtomobile, tudi so pisali, da je nek minister potrošil za olepšavo svojega kabineta stotisoč dinarjev narodnega denarja, a za pol milijona sirot padlih vojakov-braniteljev domovine je država dala dvanajst milijonov dinarjev. Iz srbohrvaščine... I. K.

Razno.

Ljubljanski dramatični odsek. Lani je imela ljubljanska podružnica prav dober dramatični odsek, letos pa menda bolj spi. Imeli smo priliko videti nekaj prav lepih predstav, tako v Ljubljani, kakor po deželi. Ali ne bi bilo umestno, da bi se pričeli dotični tovariši zopet malo gibati. S tem se vendar tudi poživi družabno življnje. Torej le na dan, ako je preteklo že zastarelo, pa s čim novim.

Znamenita najdba v Patagoniji. Najdba v Patagoniji v protislovju z raznimi teorijami o starosti človeškega rodu. — Buenos Aires. — Dr. J. G. Wolf se je danes vrnil z dveletnega raziskovanja v Patagoniji ter objavil, da se mu je posrečilo dobiti popolno človeško lobanjo iz tercialne dobe. — Dr. Wolf je dejal, da je okamenitev najdene lobanje iz tercialne dobe, ter pristavil, da je najdena lobanja glava človeškega bitja, ne pa morda kaka slučajna tvorba v naravi. — »Okamenela lobanja je seveda glava človeka, ki je moral živeti pred milijoni leti«, je rekel dr. Wolf. »Ljudje, ki so bivali in živeli v utrjenem mestu, so bili primeroma zelo moderni, če vpoštevamo starost človeškega plemena.« — Spodnje čelusti manjka, ali drugače pa je lobanja skoro popolna. Očesni jamici in zobne vdrtine v čeljusti so dodobra razločne. Oblika lobanje je podolgasta in ovalna, a čelo pa je skrajno nizko in ploščato. — Dr. Wolf, ki je bil svoj čas prideljen antrologičnemu oddelku na Kanadskem geološkem zavodu, je našel lobanjo v posesti nekega belokožnega naseljenca ob vznožju Andeškega gorovja. Ta jo je dobil pred leti tamkaj nevede, kolike znanstvene vrednosti je njegova najdba. — Znanstvenik je tudi dejal, da je zasledil na svojem raziskovanju razvaline starodavnega utrjenega mesta v doslej še neraziskanem kraju severno jezera Cardiel. Tiste razvaline smatra dr. Wolf za ostanek civilizacije, ki utegne biti še starejša, kakor je ona peruvijanskih Inkov. — Stene, 45 čevljev visoke in sestavljene iz obdelanih blokov in bazalta, še stoje. Stene se vlečejo 145 jard nadaleč med griči, ki so prebivalcem služili za utrdbe. Vmes so razvaline človeških bivališč. — Zidovje je obokano, kar dokazuje, da so bili graditelji primeroma visoko civilizirani. Na stenah je opaziti razne vdolbene napise, ki se razlikujejo po svoji obliki od inkaških. — Znanstvenik je izsledil med temi napisi podobo živali, ki spominja na izumrlega gliptodona. Po tej podobi sodi dr. Wolf, da so razvaline stare od 2000 do 3000 let. — Še več drugih dokazov je o starodavni civilizaciji v Patagoniji, a to je prvo razkritje dejanskih razvalin. — Dr. Wolf se namerava vrniti v Patagonijo prihodnji mesec, kjer misli iskati »opevano mesto« patagonske indijanske mitologije, ki je stalo nekje v Andeškem gorovju in o katerem so si domnevali stari Indijanci, da je v njem bival njih solnčni bog.

Zamenjane glave. V biologičnem poizkusnem zavodu na Dunaju so izvršili uspešne poizkuse na vodnih hroščih in drugih žuželkah, katerim so odvzeli glave in jih zamenjali z glavami drugih žuželk. To prestavljanje glav je nekaj zanimivega. Hrošču z ravnokar odvzeto glavo so hitro dali na vrat glavo drugega hrošča, ki se je kmalu prijela in delala tudi kmalu tako kot ne bi se hrošču nič zgodilo. Že po treh tednih se je pokazalo na živalih gibanje, da so zdrave, po dveh mesecih pa so se glave že tako zarastle, da ni bilo poznati, da bi jim bila kdaj glava odvzeta in tja postavljena druga. Pri hroščih so napravili čuden poizkus, da so glavo samca prilepili na vrat samici. Nekaj čudnega se je zgodilo med tema dvema hroščema. Samica z glavo moškega hrošča se je od tedaj obnašala kot bi bila moški, dočim so se moški hrošči obnašali kot bi bile samice.

Starodavno mesto odkopano. Preiskavanje majaških razvalin Čihenice je pravkar dokončal ameriški znanstvenik dr. Sylvanus Morley. To je prineslo na dan dokaze o civilizaciji, ki sega nazaj v sredino petega stoletja pred Kristom. Ta civilizacija je po Morleyevem mnenju najnaprednejša od vseh, kar jih je bilo na zapadni polobli pred razkritjem Amerike po Krištofu Kolumbu. — Preiskovanje se je pričelo pred dobrimi desetimi leti, a je bilo prekinjeno vsled vojne. Stvar so jeli nadaljevati pred enim mesecem. — Verska in civilna središča in torišča teh razvalin krijejo ozemlje, ki je dve milji dolgo in eno široko. V vseh smereh od teh torišč je videti na tri do štiri milje daleč ostanke poslopij, zidanih iz kamna. To so piramide, veže, balkoni, trgi in potlakana pota. — »Razvaline Čihenice so razvaline največjega mesta nove majaške države, ki je bila ustanovljena najbrž sredi petega stoletja pred Kristom. Ustanovili so jo kolonisti iz starih državnih mest severne Guatemale,« je rekel dr. Morley. — Razvil se je nov kult, po katerem so metali najlepše ženske v naravni vodnjak, ki je bil 180 čevljev globok, kot žrtve razžaljenim deževnim božicam v čast, kadar je bila suša. Ta vodnjak, oziroma studenec je slovel nadaleč. Romarji so prihajali od blizu in od daleč ter prinašali razne darove bogovom v čast. — Čihenica je bila pravcata Meka vsemu majaškemu svetu.

Kibičevo pismo.

Zadn čas mam tulk humati, da še pisat nism mogu. Puvedat mam velik novga. Invalidi sma u sojm uprašajn, al pa kukr ga dol pr središnm udbor imenujeja »pitajn« velik napredval. Pa ni treba mislt, de tu pumen, de b se mi s hrana pital. Mi na dubema nubene stvari u blage, de b se pital in ratal debel, ampak dubema namest tega use u dnari. Če b nas pa s hrano pital b blu treba prveč kuritu. Napredval sma u tem, de mama zdej še en nov uddelk za zaščita invalidu. Mugoče ga še ne puznate tuvarši! Pr sudni sa ga zadn čas ustanovl.

Tam nas uzamejo za en čas u stalež s pupolna uskrba. Za ta zavod kukr mu prauja tisti invalidi, k ke not kumpeteraja »aps« mora imet edn pusebne zasluge pr urganizaci al pa pusebne smpatije. Tku prauja ta prv kandidati. Sevede med ta prvem se spet notr štul tist Šfušan Tone, k ma povsod tist svoj dovh gobec zravn. Pr urganizaci prav je sama zguba, in je že tku nervozn ratu, de nuca mal utpočitka. On se sam jezi in je zadnč na enm shod tku govoru de je na cev svet jezn pa use tiste puške in kanone je preklev, k sa krivi naše nesreče. Use invalide je zdražu, de sa mu rekl: Pena zluč ti s sam en kanon. Pa on je srečen človk, ma dost prtekcije pr sameh velikh Ideh na visokh mesth, de ga lohka spravja za en čas u »aps«. Pučas se bo pumnožu stalež in ta nou dom bu največja tulažba za nutrejne bolečine invalidu. Zdej greja not sami kuritari iz urganizacije, za nm pa lohka prideja tud druh.

Tku se bo pučas skuriral vse nezaduvolneže k sa zmeri upil, da maja premal uskrbe.

Pa tud u invalidskm dom u kasarn bo zmeram bulš. Zmeri sa pravl še pu listh, de se gleda najne preveč izza pluta. Zdej sa se pa gutov z gspudem pubotal, zatu sa prestavl tist plut na duriše in čja raj usi skp čez gledat. Mugoče nečja bit več naš prjatli, pa sa se zagradl, de jh pstema pr mer. Pa tud muhe bu plut mal odbijov zdela pu let k sa tku sitne. Učash pa pride taka reč tud za kakšna druga oseba prou. Zatu sa pa tku žalastn pel tuvarši u nedela. Spredaj zid in same zaprte vrata, zadej pa planke in povhn drata, na boma nč slišal, nč bral, nč več guvorl pa nč pisal. Pa res sa dubil glih ena lepu z mašina pupisana pola, da se na sme nč verjet kua se piše pu časopish, pa tud sami na smeja nubene pravične besede več napisat u časupis, ampak če ni kermu kej prov, bo iz takih okrožnc use zvedu. Kua bo pa potli, če je ker use glih preveč raduvedn, pa de ma dobr jezk? Gofi je pa reku, de zna pridt še kuntumac, tku de ma za par mescu usi torbe na usth nusil.

Tku se pučas zmeri kej bol modernega znajde. Invalidsk uprašajne u nekterh stvareh res pušten napreduje. Zdej buma mende res enkrat lde ratal.

Pa sej sma tud use zaslužil. Jest provzaprov ne zatu pa sam sline cedim pa kibiciram.

Za tiskovni sklad so darovali: Čič Leopold, Guštanj 2 Din, Tomc Jernej, Ljubljana 2.50 Din, Petrič Ivo, Ljubljana 10 Din, Plavčak Ivan, Invalidski dom, Ljubljana 10 Din, Nabernik Ivan, Primskovo št. 45 3.50 Din, Bevc Ivan, Rajhenburg 10 Din, Gorenšek Miha, Višnja vas Vojnik 2 Din, skupaj 40 Din.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Opozarjamo p. n. naročnike, da velja posamezna številka naše predidoče posebne izdaje, v kateri se objavljajo trafike po 1.50 Din. Isto se bo zaračunalo onim, ki imajo predplačane številke. — Naše dopisnike prosimo, da pridno dopisujejo, ker s tem bodo napravili naš list zanimiv. — Pridobivajte naročnikov in dopisnikov.

Odgovorni urednik: Franc Belinc.
Tisk tiskarne Makso Hrovatin, Ljubljana.